

ШЫН

Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязының
Тыва область болгаш Кызыл хоорай коми.еттериниң,
ажылчы чоннар депутаттарының область Советиниң органы

1925 чыда
үндөзлөткөнгө
1954
АВГУСТ
10
ВТОРНИК
№ 159 (3096)
ӨРТӨЭ 20 КОП.

БӨГҮНГҮ СОЛУНДА:

Чаа дүжүттүң тараазының сөөртүлгези (1 арым).
Баштайгы бастырылганың тараазы— күрүнөгө (1 арым).
Өөредилге номнарының үндүрүлгези (1 арым).
Бүгү-эвилелиниң көдө ажыл-агый делгелгезинде Делгелгерде болгаш индирде (1 арым).
А. Намзын.—СЭКП ТК-ның ияль Пле-

кумуунуң доктаалы амыдыралга боттандырар (2 арым).
Я. Доржу.—Четчир санның мал чөмөрин бөлөктөөр дөш (2 арым).
В. Федоренко.—Картофельди өзүп, бижар үзүниң төңчөтүңгө чедир ажаар (2 арым).
Д. Озан-оол.—Дүжүт ажаар алымыңкыныгы бистик бөлөктөлүс (2 арым).
Л. Ошарова.—Разит болгаш оңу бэлдурбам (3 арым).

Д. Болсхоков.—Улустарың найырагың камнаар болгаш бижыглар (3 арым).
Д. Гонтарь.—Комбайнга жөөң ажылкың дуржулга (3 арым).
Барың талакы чурттарың парлаглы Совет чазактың меделгелиниң дугайында (4 арым).
КНО-нуң экономиктиг болгаш социалдык чөвүлениниң 18-ки сессиязының ажылкың дуржулганы (4 арым).

Тайбыңны быжыглаарының болгаш улустар аразының дүшкүүрлүг чоруун кошкадырының эрге-ажыктарына

Улустар аразының шийтирленишээр айтырылганың талазы-биле сонуургалдыг күрүнелериниң аразында чугаалажымшыкынар өки түндөлдөргө чедирип болур деп чүвени Женева чөвүлө хуралы көргүскөн. Ол чөвүлө хурал улустар аразының харызааларында дүшкүүрлүг чорукту кошкадырының болгаш тайбыңны быжыглаарының болдунар боттуг аргалары бар дээрлине чугула бадыткал болган. Соуургалдыг күрүнелер шийтирленишээр есе-даа айтырылганы, бирги эөлчөгдө тайбыңны болгаш Европада аймык чок чорукту хандырар дугайында айтырыгы таарыштыр шийтирленишээр чедип ан болурунуң оруун ол ажыктан.

Улустар аразының дүшкүүрлүг чоруун кошкадырының болгаш тайбыңны быжыглаарының эрге-ажыктары уруугула болдуруш, Совет чазак ияль 24-те Европада коллективтиг аймык чок чоруктуң дугайында нотаны Францияның, Англияның болгаш АКШ-тың чазактарына чоруткан. Ол нотаны Совет Эвилели Европада коллективтиг аймык чок чоруктуң дугайында айтырыгы чугаалажымшөр төлөдө, анаа кайрачар күтөөр бүгү-ле европа күрүнелерин, база ол ишкан АКШ-тың болгаш хайгаараар кылдыр Кызыл Улус Республикаың төлөөлекчилиниң чөвүлө хуралың өкчөкү айларың дугайында чымылдырып санадылар.

Ол чөвүлө хуралдың дугайында айтырыгы баш орунуңда чугаалажымшөр-биле Совет чазак Францияның, Англияның, АКШ-тың база ССРЭ-ниң лаштыкы херектер министрлериниң чөвүлө хуралың чымылдырар дугайында санады август 4-те үндүрүш. Совет, чазактың лаштыкың есуугар ССРЭ-ниң Парижде, Лондонда болган Вашингтонда элчинериниң кылган меделгелинде Совет чазактың оңсапал демдегелини бооза, июль 24-теги совет нотада санадылган чөвүлө хуралды чымылдырар дугайында болгаш оң чедикшиңниң болурун деткир хемчеглер дугайында айтырыгы Францияның, Англияның, АКШ-тың болгаш ССРЭ-ниң чазактары баш бурунгар кады чугаалажымшөр ажыкты болур ийең ол санаан. Совет чазак герман айтырыгы чугаалажымшөрү база үргүчүлөөр деп чүвени барымдалаш, дөрт күрүнелериниң лаштыкы херектер министрлериниң чөвүлө хуралы бо чылдың август-сентябрь айлар үзүндө эрттирер деп санадылар.

Меделгеле оон иядай чугаалап турары бооза, герман проблеманың кол айтырылганың талазы-биле, иялаңгы Германияның чангыс-ай чоруун катан тургузар болгаш Германия-биле тайбың керөөн чөвүлө дугайында айтырыгың талазы-биле дутурулга анаа бүгү эргежок чугула бадыткал тургустунаан болганындан ияңчага чедип алынаан деп чүвени Совет чазак база барымдалаш турар. Ияңчага, Совет чазактың бодан турарың есуугар адырга, герман проблеманың чамдыг түс-түс айтырылганың талазы-биле сонуургалдыг чурттарга хүдөөн адышың болур ияңгы шийтирленишээр тыварың бирги эөлчөгдө чугаалажымшөр дөш чаз күжө-нишкениниң кылза чогуур ийең.

Бодунуң июль 24-теги нотаның-биле болгаш август 4-теги меделгели-биле Совет чазак Европаның өң чугула айтырылганы—Европаның аймык чок чоруунуң айтырымы болгаш герман айтырыгы чугаалажымшөрү дугайында санады чугаалажымшөрү өйүндө кириген. Ол айтырылганың шийтирленишээр чөвүлө Европада эвес, харың база бүгү делегейге тайбыңны болгаш аймык чок чорукту хандырар дыка хаваржыр. Ону Европаның, Азияның, Америкаың бүгү чуртарында политиктиг өң-өң калык бөлүктөр чангыс өң-өңдөлдүг чүдүдүгүңүң турар.

Совет санадыр герман айтырыгың эң дүргө таарыштыр шийтирленишээр тодаргай перспективаларың ажыдып турар, анча Европаның бүгү улустары, бирги эөлчөгдө немец улус боду хам-дымырдың сонуургалдыг. Германияның бүгү чоңуң өң-өң-ажыктарың илгериленишаан, гер-

ман Демократтыг Республикаың улус на-лазаны бооза, Германияның дугайында айтырыгың талазы-биле үзүлгөн чугаалажымшыкынар катан эгелээр болгаш чөвүлө хуралдың доостурунга чедир Германияның ийи кезектерин калды-даа шериг бөлүгелешинкичиринге киририңиң талазы-биле калың-даа балыкыңны кылза деп санадык байырагың кийтириңиң дөрт күрүнелерге калың чорудар дугайында Боннда бюджеттиг кийгириңар деп шийтирленишээр хураң алган. ГДР-ниң чазак коллективтиг аймык чок чоруктуң шийтирленишээр европа системаның тургузар дугайында совет санадырар каттыккан. Барың Германияда калык улус массалар болгаш элөөн хөй политиктиг ажылдакчылар, оң шийтишээр социал-демократтыг партияның даргазы Ойлендээр Европада коллективтиг аймык чок чорукту хандырар дугайында санадырарың база дөтөөн.

Европаның аймык чок чоруунуң чүгө-өжөөнүң дайыңнары совет санадырар ханмааннар. Ияль 24-теги совет нота болгаш ияңгы Совет чазактың август 4-теги меделгели оларың чоңуң баксыр-кан болгаш деңдөлдүк-мөңдөткөн. Иядык бооза-да, совет санадыр чогуур өйүңдө кылдылган болгаш улустар аразының харызааларың улам ияңга төгүрүңгө уаут ужу-дузалыг болур деп ияңгышкениң оларың өжөөнүң сым-ранышкыныларың болгаш нугуз чөвүлө меделгелериниң бүдүртүң агымың өттүр үнүп көшүр турар.

АКШ-тың чачырымчы бөлүктөрү герман милитаризмиң калың-даа уаут өтөөр-биле төртүндүр болгаш Барың Европага агрессия шериг бөлүгелешинкиниң тургузар деп күшүң турар шак ияңгы өйдө совет санадыр кылдылган деп чүвени америка реалсымың парламенттиң чүдүлгезинде кириңиң турар. Совет санадыр ол планнарың боттанышкының бергелер деп чүгө шүтүлдөшүшөөн, америка сөлдүңнөр бооза, ол санадыр тайбыңны быжыглаарың Европаның улустарың чүтүлгезинге таарыкың турар деп биржир ужурга таарышкынар. «Ия-Йорк Таймстың» меделгезин бооза, совет нота «бөдүңү кыяңиң чүрөөң уаут үнелгэ тайбыңның болгаш аймык чок чоруктуң айтырылганы... база катан бүдүргөн... Орустар тайбыңны бээр оруктан чөрүп оорар. Каттыккан Штаттарың болгаш Совет Эвилелиниң делегейге амгы тургустары үнелеш өкөөрде ол чорук көчүрүчүлө, чүгө дээр, Женевага болган, Европа дегне калык-биле чүдүдүгүңүң турар болушкынырың шак ол үндөшкениң ол чорук илгерилег турар... Моң ужурунда Каттыккан Штаттарга берге бадыл тургустуруң турар. Европада оң бүгү планнарыңга аймык кылдың турар...»

Совет санадыр америка дипломаттар болгаш пропагандистер улам шыжымшыкыны болгаш деңдөлдүккениң көргөн туум-на, ол санадыр Европада аймык чок чорукту быжыглаарың болгаш улустарың аразыңга тайбың кады ажылдакчыларың тодаргай сорулгазың салган деп чүве Европа чурттарының өң калык кезектеринге улам тода болур. Совет Эвилели чаз дайымың планнарыңга уаут чүтүлгүдү демиседе кезөөдө чорудуң келген болгаш чорудуң турар. Ол деле меделге Совет Эвилели тайбыңга ияңгышкыды бүгү кийи төрөлгөтөңнү өзүп турар дөткөчөңнү ап турар. Коллективтиг аймык чок чоруктуң шийтирленишээр системаның тургузарың болгаш европа айтырыгы шийтирленишээр утланган Совет чазактың чаз санадыр улустар аразының дүшкүүрлүг чоруун улам ияңга кошкадырыңга болгаш тайбыңны быжыглаарыңга дөгүм болур деп чүгө Совет Эвилелиниң хөй-иңиңи ханы бүтүрөдү.

(«Провансың» август 7-теги мурнуку чүүлү).

Эртеденнерниң лекциялары

Политиктиг болгаш эртең билгелериң непердериң талазы-биле Бүгү-эвилелиниң нигилялы Бүгү-эвилелиниң көдө ажыл-агый делегейинге лекциялар оңчулгаларың организаашаан. «Совет Эвилелиниң Коммунистг партиясы коммунизм тургузуу турар совет нигилялдин организаакы болгаш хөй-ау киреңчи күжү» деп лекцияны профессор Н. В. Пуховский. «Көхчүмү күш-ажылды мадыры амгы үенеш совет литературалыңда» деп лекцияны чогаалчы А. Д. Кочин номчаан.

Делегейге номчуру лекцияларың тематикаыңда СЭКП төөгүлү, марксисизм-лениниң философияның талазы-биле, бүгү делегей, эртең-агый, бойдус-эртем, эртең-техниктиг айтырылганың, педагогика, экономика, медицина, литература болгаш урал-чүтү талазы-биле 150 ажык темалар кириңиң.

Делегейге номчуру лекцияларың тематикаыңда СЭКП төөгүлү, марксисизм-лениниң философияның талазы-биле, бүгү делегей, эртең-агый, бойдус-эртем, эртең-техниктиг айтырылганың, педагогика, экономика, медицина, литература болгаш урал-чүтү талазы-биле 150 ажык темалар кириңиң.

(СЭТА).

Украинаның комбайнлары бистик областьта

Тараа бастырыгыңга дузалажыры-биле бистик область Украинаның комбайнлары келген. Олар 15—20 чылдар уаут стажтыг болгаш өң үнелгэ дуржулга дыка хөй муң гектар ияңы-бүрү култураларың ажааганнар.

Ол комбайнларың Кызыл-Мажалик машина-трактор станцияның чорудар. Ажыды шак графитиң есуугар организаашаан. Ол чаз келген комбайнлар ол чөвүлө комбайнлары-биле демкиг ажылдар болгаш боттарының байлак дуржулгазың оларга дамчыдып бөөдөр.

Сиген кезинде комсомолчулар

Току районнуң «Май 1-зи» колхозуңуң комсомолчулары ияңиңиң маңыга чөмөр бөлөгөңиң чорудуң турар. Ияңда комсомолчуларың тусай бригады бээр конуш Шактар-оол удуруткан. Комсомолчу бригада 189 гектар сигени көсөткөн, өң иштинде 40 гектарың 203 центнер сигениң бөдүң саралтаан болгаш 110 тонна силосту салган.

Кызыл-оол, Сарыг-Тува, Кепчөмөй дөң ияңкың комсомолчулар сиген ажаан алышкынында дыка ияңгелгэ ажылдап турар. Олар боттарыңга оңааннан ажылдарың норманың чүгө дөдүр эвес, харың ажык күтөөн келген. Комсомолчулар чаз-бораның үелерде мал чөмөрүн бөлөгөңиң аразың ажылдап, сигениң дуаң тургаш саралтаан, чадырлап, доңгаң азар хемчеглерин чорудуп турар.

Силосташкың

Бая-Хем районуң «Октябрь 30 чылды» колхоз мал чөмөрүннүң бөлөгөңиң дүргө дөдөр дөш хемчеглерин чорудуң турар. Август 5-те чедир силос салышкының планың артыл 78,8 хуу күтөөткөн. Дөрт уаут оңгарларда 160 тонна ажык силос салдылган.

Колхозчулар силос оңгарларың ияңиңиң маңыга, өң ияңга 23 гектар тарымал чорудуң силос дөмөр машина-биле дөдөр оңгарларда силосташ хемчөг. Чазыңың күнүндө силос салышкының үзүктөлбөй турар. Мал чөмөрүннүң силосташкынында саантылар Бычкова, С. Чампай, К. Дулуай болгаш бирги хову бригадында Ш. Кысыкбай, А. Терекши олар дыка ияңгелгэ ажылдап турар. Колхозчулар мал кыштагаларыңга айы-биле көк үнүшериң силосташкының үргүчүлөдү турар.

Геоботаниктиг отряд

Чер тургузууңуң кылдыңиң чоруктаңиңиң хөрүң шийтирленишээр геоботаниктик отряды өңүр райондан чедип келген. Хөрүңчү Бутиниң, зоотехник Кириченко-нүң, геоботаник Азияниң болгаш чер шийтирленишээр Охотниковтуң удурутгалың-биле дыка хөй гектар черлер шийтирленишээр.

Районга ай хире ажылдааның түң-нелинде ажыктың оларлар, үнүштүг сиген шөдери болгаш тарымалга таарымчалык дыка хөй черлер картада дүжүртүңиң. Чер тургузууңуң кылдыңиң өң ияңгышкыны отряды чоңуку хүнүндө Эриң районче чорур деп бөлөгөңиң турар.

(СЭТА).

Бүгү-эвилелиниң көдө ажыл-агый делгелгезинде болгаш индирде

Эртеңиңиң 8 шакта Бүгү-эвилелиниң көдө ажыл-агый делегейиниң кире өңи ажыктынар. Күш-ажылчы уаут хүн эгелээр.

Август 5-те делегейге оңа хөй кийилиг болган. Дыка хөй эскурантылар боттарының чанарың күрүңдө сөөлгү шактарың маңа эрттиргенер. Эртеңиңиңиң бөлөгөңиң чөвүлө чөвүлө черлеринде чаз-чаз тылаар чедип келгенер. Ажы-дуңма бузулбас найырал эвилелдешиң республикаларың колхозтарың кызылшатырып турар. Делегейге ол найырал оңа чырымы-биле көстүп турар. Көчүчү черлеринде ажыл-ишчилериниң—чөкчү сорулга, чангыс чүтүл—ол болза, көдө ажыл-агыйни шийтирленишээр чөвүлө дугайында Коммунистг партияның болгаш Совет чазактың салган сорулгазың алдарың-биле күтөөдү.

(СЭТА).

Чаа дүжүттүң тараазының сөөртүлгези

Таразың массалыг сөөртүлгезиң ам удеде Мурнуу-Чөөң чүктүң, Одесса-Кипи-невуң, Сөңү-Кавказтың, Орджоникидзе-нүң демір орук магистраллары боттандырар турар. Оруктар чүдүрүлгө болгаш транспортторканың чедикшиңиң кылдып турар. Демір орук станциялары болгаш Заготзерновуң пунктулары чаз техника-биле додунган. Оларың дыка хөйүңдө электрилдиг краннар, транспортторлар, сеперлер, тараа чүдүрер болгаш дүжүрениңе ажыктың механиктиг түрүктөр бар.

Демірорукчулар чоңуку удеде куур болган куруккан черлерин ажылдага кириңиң алаң районнарың чаз дүжүттүң тараазың сөөртүр деп турарлар. Мурнуу-Урал, Омж, Караганда, Томск, Оренбург болгаш Туркестан-Сибиряниң оруктарыңга август тараа сөөртүлгезиң дыка улагар. Уралдык болгаш Сибиряниң демір орук шугуңнары-

(СЭТА).

Нишинең Август 24-те немец фашисттиг эжелекчилерин ол хоорайның хостаган хүнүндө бөөр 10 чыл болуп турар. Эртең 10 чылдарың дуржулга бууандулар орунуга чүс-чүс чаз чурталга бажыңнары болгаш административтиг бажыңнар бедип үнүлгөн. Хоорайның кулдуңчулары асфальт-биле шыптылган.

Чурумта: Ленин аттыг проспектиде чаз чурталга болгаш административтиг бажыңнар.

П. Лисанкинниң фотогу.

Баштайгы бастырылганың тараазы—күрүнөгө

ВЕЛИКНЕ ЛУКН. Областың колхозтарының шөдериңде эртең чылдык дүжүлгөңдөң дыка бедип дүжүттүң ажаан алышкыны калбарып турар.

(СЭТА).

Кур черлерден баштайгы дүжүт

ТАЛАСС. Кировский болгаш Покровский районнарың колхозтары кур болгаш куруккан черлерде тараан тараа ажаан алышкының киреңкес. Кировск МТС-тиң зоназың көдө ажыл-агый артылы-

дери бедип дүжүттү ап турар. Комбайнлар П. Скибин, М. Жигалкин олар Сталин районнарың колхозтары 70 гектар кылдылган ажаан ап, ортуңа-биле гектардан 28 центнер тарааны алганнар.

(СЭТА).

Молдавияның совхозтары бода тараалар кезилдезин дооскан

КИШИНЕВ. Молдавияның тараа ажылды совхозтары тараа кезилдезин дооскан. Бүгү шөдө тарааны комбайнлар-биле алаап алган. Республикада мураккың «Сарата нова» совхоз тараа кезилдезин 18 ажык хүнүндө дооскан. Бастырылган тарааларың шаңга тутпайн турган. Не-

меде армылашкының соода ону дооран-на белеткек пунктуңуң чорудуң турган.

Бүгү совхозтарда күсү тарымалга белеткек калбарган.

(СЭТА).

Өөредилге номнарың үндүрүлгези

РСФСР-ниң өөредилге-педагогиктиг ном үндүрүр чери школарга херек өөредилге номнарың парлап үндүрүрүң дооскан. 150 миллион экзөмпляр номнар парлаптыган, ол дөргө эртең чылгызыңда 20 миллион хөй-дүр. Школалар 111 ияңы-иыям элдертиг өөредилге номнарың алдырар, өң иштинде 19 номнарың өөредилгениң чаз программаның есуугар тургускан. Политиктиг өөредилге-биле чергелешир өң болгаш ортумак школарга «Физика», «Химия» болгаш «Арифметика» номнарың парлаан.

Бирги классчыларга бо чымың бир-ле дугаар 750 муң кааптап чараштаан үзүлгелерин үндүргөн.

Ам өөредилге номнарың чер-черлерге таралып чорудары доостуң турар. Эң ырак районнарже — Салаанче, Камчаткаже, Иракың Сөңү чүгө оларың самодеттар биле чорудуп турар. Сөөлгү номнарың ам Архангельск болгаш Новосибирск областтарыңе чоруткулаан. Якутияның, Хаба-ронск крайың болгаш өске-даа черлерин школарды номнар-биле бүрүн хандыр-тынганыңар.

(СЭТА).

Чарганың Совет Эвилелиниң Мадыры К. П. Орловский бодунуң колхозуңуң дуржулгазың дугайың чугаалаан.

(СЭТА).

ПАРТИЙНИ АМЫДЫРАЛ

СЭКП ТК-ның июнь Пленумунун доктаалын амыдыралга боттандыраар

СЭКП ТК-ның июнь Пленумунун болгаш СЭКП Тыва обкомунун үшүк пленумунун шийттирээрин күтүрүп таланып келген райондук партия организацилаларына социал-демократиялык хөдөмдөө айттырылган СЭКП Токуу райкомунун элечегин пленуму чокуга чаа чугаалашкан.

СЭКП ТК-ның сентябрь болгаш февральдагы шийттирээрин «Төрүктүгү шийттирээр» күтүрүп таланып келген райондук партия организацилаларына социал-демократиялык хөдөмдөө айттырылган СЭКП Токуу райкомунун элечегин пленуму чокуга чаа чугаалашкан.

Район 1953 чыда мал чөмчөрүн белеткериин планын элзон күтүрүп, колхозтар малдын кышталгызын камсыз кылыштырарга өрттирген. Нияттилик малдын баш санын өстүрүшкү колхозтардын баштаар чөмчөрүнүн, партия аге организацилаларынын кичөөгөйи үдүрүшкү. Нияттилик малдын баш санын өстүрүшкү планын күтүрүшкү колхоздарга: «Май 1» колхоз мыймытыгу улуг болгандыгы — 108,2, нияттилик — 101,4, тобууну — 116,9, өшкүтүү — 114,2, чыгымынын 91,3 болгаш «Совет Тыва» колхоз мыймытыгу улуг болгандыгы — 105,7, нияттилик — 111, тобууну — 112,2, өшкүтүү — 103, чыгымынын — 92,4 хуу күтүрүшкү. «Совет Тыва» колхозтун «Май 1» фермаларына Улукжук, Барыкта, «Май 1» колхозтун элзон кадарчыны эш Мылдыбай, бызаа аламын эш Чараш-оол олар нияттилик малдын өстүрүшкүне кызыл амыдап, бедик түчкөндөрүн чөмчүлүгү алынар.

Чөмчүлүгү улун мыйра хөдүрү дөш чыгыш кемчелер алынар. Тараа болгаш картофельди чыкты тарага планын колхозтар күтүрүшкү. 20 га картофельди колхозтар дөрбөчүн улукча өздүрүп арга-беле алынар. Колхоздар чыкты картофель үрүшкү чөмчүлүгүне көмөлдөп-беле шыгарып алыр болгаш ашкөчүгө немеле чыгарып картофель талы-беле тургузарын чөмчүлүгү арга-беле алынар. Бо чыкты элзон хөд колхозчу өрөгөдөр картофельди хууздуга тарып алыр. Малагыт «Май 1» колхозто Байр-Белек, Караачыгай, Сагалон оларын хууздуга ороорук эки амыдагып базып турар.

Райондун колхозтору бо чыкты күрүгө дүр дужаар планын 128 хуу, элти 100 хуу кылдыр хуусаа бетилде күтүрүшкү.

Райондун көдө амыдагыштын хөдөмдөөгө үдүрүшкүгүндө чыкты амыдагыштар бар-даа болза, партия райкомунун буюруу, партия аге организацилалары багыш райүүсүкөн партиялык болгаш чыкты салып турар чугуаа сорууга ларын мрвта-ла чөмчү күтүрүшкү турар болгаш боттарынын амыда ам-даа эки өдө тургузуу алабан деп райкомдун пленуму дөмөлдөшкү.

Райондун чөмчүлүгү алабан чөмчөрүнүн үдүрүшкүлөрү мал чөмчүлүгүне чугула амыдагыш кампанынын боттарынын хамарышпас чөмчүлүгү санаар хөмчүлүгү турарлар. Аситацыйанын илэм-бүрү хөмчөрүнү карабайлы турар. СЭКП райкомунун пролабда болгаш аситацыйа кылдыр, ВЛКСМ райкомунун культуралык илэмдери боттарынын амыда мал чөмчөрүн белеткөөр кампанынын чөмчүлүгүн өрттирген утанды тургузушкү, агит-туралык сизен шөдөргө элзон бидерини улуг ужурудузгалы.

1953 чыда «Тийлелге», «Кызыл сымды» колхозтор чаа-ла үнү олуур үнүшкү илэмдери-биле, олуурлар чыгыш үдүрүшкүлери-биле алы хөмчүлүгү-биле кызыл-адыл, көчүтү хууздугу алыр. Кадымдыктын тымтыр болгаш дымдыгы илэмдери чөмчөрүнүн хөдөмдөөгө үдүрүшкүлери улун чөмчөрүнүн хөдөмдөөгө өртөм болгаш практика бүтүрүшкү-биле күрүшкү турар.

Картфельди өзүп бижар бүтү үрүшкү дүрүшкү хөдөмдөөгө үдүрүшкүлери алыр. Улдүргө хөдөмдөөгө агаар эки кыер болгаш амыдагыш микроорганизмдерин амыдыралынын өдө кылдыр тургустууну, оларнын амыдыралыч продуктуларын ногаан үнүшкү чөмчөлүк турар.

Ажытык багыштарынын амыдыралыч амыдыралынын амыдагыш хөдөмдөөгө үдүрүшкүлери алыр. Ажытык багыштарынын амыдыралыч амыдыралынын амыдагыш хөдөмдөөгө үдүрүшкүлери алыр. Ажытык багыштарынын амыдыралыч амыдыралынын амыдагыш хөдөмдөөгө үдүрүшкүлери алыр.

Ажытык багыштарынын амыдыралыч амыдыралынын амыдагыш хөдөмдөөгө үдүрүшкүлери алыр. Ажытык багыштарынын амыдыралыч амыдыралынын амыдагыш хөдөмдөөгө үдүрүшкүлери алыр. Ажытык багыштарынын амыдыралыч амыдыралынын амыдагыш хөдөмдөөгө үдүрүшкүлери алыр.

Ажытык багыштарынын амыдыралыч амыдыралынын амыдагыш хөдөмдөөгө үдүрүшкүлери алыр. Ажытык багыштарынын амыдыралыч амыдыралынын амыдагыш хөдөмдөөгө үдүрүшкүлери алыр. Ажытык багыштарынын амыдыралыч амыдыралынын амыдагыш хөдөмдөөгө үдүрүшкүлери алыр.

Ажытык багыштарынын амыдыралыч амыдыралынын амыдагыш хөдөмдөөгө үдүрүшкүлери алыр. Ажытык багыштарынын амыдыралыч амыдыралынын амыдагыш хөдөмдөөгө үдүрүшкүлери алыр. Ажытык багыштарынын амыдыралыч амыдыралынын амыдагыш хөдөмдөөгө үдүрүшкүлери алыр.

Ажытык багыштарынын амыдыралыч амыдыралынын амыдагыш хөдөмдөөгө үдүрүшкүлери алыр. Ажытык багыштарынын амыдыралыч амыдыралынын амыдагыш хөдөмдөөгө үдүрүшкүлери алыр. Ажытык багыштарынын амыдыралыч амыдыралынын амыдагыш хөдөмдөөгө үдүрүшкүлери алыр.

Четчир санныг мал чөмчөрүн белеткээр дээш

Нияттилик малдын баш санын өстүрүшкү болгаш продуктуларын бедиктеринге бир кол чугула чугула—быжык чөмчүлүгү тургузар дөш Кал-Лек райондун колхозтору элзон чөмчөрүнүн чөмчүлүгү турар. Август 5-ке чөдир райондун планын-биле белеткериин планын 32,6 хуу, сизос салымшынын 56,1 хуу күтүрүшкү. Кестинген ситенга газы 85,7 хуу. Эш Г. Кестелб дарагынын Ворошилов атыг колхоз ситенга алаан амыдагыштын планын 41,5 хуу күтүрүшкү болгаш 147 тонна сизосу салган. «Кызыл туку» колхоз (дарагы эш И. Чөмчүлүгү) ситенга белеткериин планын 38,8 хуу, сизос салымшынын 117 хуу, «Октябрь 30 чыгыш» колхоз (дарагы эш А. Чөмчүлүгү) ситенга белеткериин—36 хуу, сизос салымшынын—78,8 хуу күтүрүшкү турар.

Мал чөмчөрүнүн белеткериин баштаар үеинде илэмдери улуг чөмчөрүнүн чөмчүлүгүн кемчелерин адынган. Район организацилалары колхозтарын ситенга алаан амыдагыштын нефтөшкүнүн чөмчүлүгү турар. Ош чыкко, Сарыг-Сен көдө Советтик дарагы эш Чөмчүлүгү болгаш Райтүктүрүшкү кампанынын мастери эш Килиндин улугтууга-биле суурда чыкты алаан, бугурутуу чөмчөрүнүн колхозтеринин амыдагыш, алаан-хаакчылар Ворошилов атыг колхозтун 170 центнер ситенга болгаш, сараатпа берген. Көдө Советтик кайда-даа амыдагыш турар 50 ажыт кыжжарын ситенга белеткериинге мобилизациялар. Партия, совет, илэмдери организацилалары мал чөмчөрүнүн белеткериин чөмчүлүгү турар колхозчуларын өртүрүшкү тайддыр-массалык амыдагыш элзон кыжжарык. Сарыг-Сен суурда сууртуура бажымынын активтеринде тургустуура, эш Жиринтун улугтууга култура бригадалары «Тийлелге», «Бол-...

Мурнакчы санчылар Сөвек, Чаңчыбай чөмчүлүгү чыкты илэм бүтүрүшкү ортума-биле 517 литр сүттү, Чынык 450 литр сүттү саяп алыр. Олардын дүжүлүгүне илэмдери турар. Олардын дүжүлүгүне азымын дөмөлдөшкү планын күтүрүшкү. «Май 1» колхоз хөд бүтүрүшкү ортума-биле 1,7 килограмм, «Совет Тыва» колхоз 1 килограмм 750 грамм дүктү алыр.

СЭКП ТК-ның июнь Пленумунун болгаш СЭКП обкомунун үшүк пленумунун шийттирээринде мал амыдагыш бижык чөмчүлүгү тургузарына оны кичөөгөйи алынар. Илэмдери нияттилик малды бижык чөмчүлүгү тургузарынын амыдагыш райондун партия, совет болгаш көдө амыдагыш организацилалары, колхозтарын бижык чөмчүлүгү тургузарынын амыдагыш түндүгө ам-даа тургустуулаан деп райкомдун пленуму шийттирүшкү дөмөлдөшкү.

Амгы үдө колхозторда мал чөмчөрүнүн белеткериин бугурушкү турар. Баштайга 20 хүнеринде дүрүшкү «Май 1» колхоз ситенга белеткериин планын чүгө 2,4, сизос салымшынын—38 хуу, «Совет Тыва» колхоз ситенга 1,9, сизосу 15,9 хуу күтүрүшкү. Колхозтарын улугтуугуларын мал чөмчөрүн белеткериин кампанынын бедик харымсалга чөк көрүп турарын пленуму буюруу шыгарып.

СЭКП райкомунун буюрууну, райүүсүкөнү көдө амыдагышга улугтуугуларын көдө амыдагыш алаан, райондун көдө амыдагыш өрөгөдөр (начальник эш Сөвек) дика чөмчүлүгү алыр, колхозтарга хүн-бүтүрүшкү практика үдүрүшкүлери көрүшкү турарын, малагыт көдө амыдагыштын чыкты чыкты тускы эркекчилеринин амыдагыш харымсалга чөк байданын пленумун кыжжарчыларын шыгыш түтүгүчүлөргө таларыштырган.

Райондун чыкты алаан чөмчөрүнүн үдүрүшкүлөрү мал чөмчүлүгүне чугула амыдагыш кампанынын боттарынын хамарышпас чөмчүлүгү санаар хөмчүлүгү турарлар. Аситацыйанын илэм-бүрү хөмчөрүнү карабайлы турар. СЭКП райкомунун пролабда болгаш аситацыйа кылдыр, ВЛКСМ райкомунун культуралык илэмдери боттарынын амыда мал чөмчөрүн белеткөөр кампанынын чөмчүлүгүн өрттирген утанды тургузушкү, агит-туралык сизен шөдөргө элзон бидерини улуг ужурудузгалы.

1953 чыда «Тийлелге», «Кызыл сымды» колхозтор чаа-ла үнү олуур үнүшкү илэмдери-биле, олуурлар чыгыш үдүрүшкүлери-биле алы хөмчүлүгү-биле кызыл-адыл, көчүтү хууздугу алыр. Кадымдыктын тымтыр болгаш дымдыгы илэмдери чөмчөрүнүн хөдөмдөөгө үдүрүшкүлери улун чөмчөрүнүн хөдөмдөөгө өртөм болгаш практика бүтүрүшкү-биле күрүшкү турар.

Картфельди өзүп бижар бүтү үрүшкү дүрүшкү хөдөмдөөгө үдүрүшкүлери алыр. Улдүргө хөдөмдөөгө агаар эки кыер болгаш амыдагыш микроорганизмдерин амыдыралынын өдө кылдыр тургустууну, оларнын амыдыралыч продуктуларын ногаан үнүшкү чөмчөлүк турар.

Ажытык багыштарынын амыдыралыч амыдыралынын амыдагыш хөдөмдөөгө үдүрүшкүлери алыр. Ажытык багыштарынын амыдыралыч амыдыралынын амыдагыш хөдөмдөөгө үдүрүшкүлери алыр. Ажытык багыштарынын амыдыралыч амыдыралынын амыдагыш хөдөмдөөгө үдүрүшкүлери алыр.

Ажытык багыштарынын амыдыралыч амыдыралынын амыдагыш хөдөмдөөгө үдүрүшкүлери алыр. Ажытык багыштарынын амыдыралыч амыдыралынын амыдагыш хөдөмдөөгө үдүрүшкүлери алыр. Ажытык багыштарынын амыдыралыч амыдыралынын амыдагыш хөдөмдөөгө үдүрүшкүлери алыр.

Ажытык багыштарынын амыдыралыч амыдыралынын амыдагыш хөдөмдөөгө үдүрүшкүлери алыр. Ажытык багыштарынын амыдыралыч амыдыралынын амыдагыш хөдөмдөөгө үдүрүшкүлери алыр. Ажытык багыштарынын амыдыралыч амыдыралынын амыдагыш хөдөмдөөгө үдүрүшкүлери алыр.

Ажытык багыштарынын амыдыралыч амыдыралынын амыдагыш хөдөмдөөгө үдүрүшкүлери алыр. Ажытык багыштарынын амыдыралыч амыдыралынын амыдагыш хөдөмдөөгө үдүрүшкүлери алыр. Ажытык багыштарынын амыдыралыч амыдыралынын амыдагыш хөдөмдөөгө үдүрүшкүлери алыр.

Картофельди өзүп, бижар үезинин төнчүзүгө чөдир ажаар

СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунун шийттирээринде болгаш Партиянын Чыктык дарагындагы доктааларын күтүрүшкү колхозтор, Бий-Лек райондун колхозтору картофельди тарыга шөдүрүшкү чыкты алаан амыдагыш көдөмдөөгө болгаш ош хөдөмдөөгө чөмчөрүнүн алаан амыдагыш чөмчөрүнүн олуурган. Картофель дүжүлүгү бидер талы-беле агротехникаг кемчелерин системалык кончугу улуг реал картофель тарыгазын дөмөлдөө амгына хамарыштырган.

Бийлик областын байданыгы илэм болгаш август—картофель чөмчөлүгү боттарынын тургустуулары болгаш өздөңгө шийттирээр алаан болгаш. Ол үдө чыктынын болгаш шийттирүү өрне таарымчалык дүжүлүгү болгаш. Ош аныда, чөмчөлүгү дүрүн өздөңгө болгаш крамдалык чыгышында чаа чугула болуу турар чыкты хүнер сериян дүрүн-биле солчүп турар.

Эрте хуусада азы арванжаран турган олуурган картофель ам үдө чөмчөлүгү турар. Май төнчүзүгө азы июнь элэмдери олуурган картофель чөмчөрүнүн бажы чыктылаан үдө туруу турар.

Картофельдин чыгыш амыдагыш деп биле бирги чыктында доктаалы ногаан бидер болгаш өзөс. Илэмдери илэм чыктында болгаш амыдагыш өсөлүгү хүнүгө чөмчү картофельди ажаар. Ол болза, амыдагыш немеле аргалары болуу, ол аргалар картофель дүжүлүгү бидерини улуг ужурудузгалы.

1953 чыда «Тийлелге», «Кызыл сымды» колхозтор чаа-ла үнү олуур үнүшкү илэмдери-биле, олуурлар чыгыш үдүрүшкүлери-биле алы хөмчүлүгү-биле кызыл-адыл, көчүтү хууздугу алыр. Кадымдыктын тымтыр болгаш дымдыгы илэмдери чөмчөрүнүн хөдөмдөөгө үдүрүшкүлери улун чөмчөрүнүн хөдөмдөөгө өртөм болгаш практика бүтүрүшкү-биле күрүшкү турар.

Картфельди өзүп бижар бүтү үрүшкү дүрүшкү хөдөмдөөгө үдүрүшкүлери алыр. Улдүргө хөдөмдөөгө агаар эки кыер болгаш амыдагыш микроорганизмдерин амыдыралынын өдө кылдыр тургустууну, оларнын амыдыралыч продуктуларын ногаан үнүшкү чөмчөлүк турар.

Ажытык багыштарынын амыдыралыч амыдыралынын амыдагыш хөдөмдөөгө үдүрүшкүлери алыр. Ажытык багыштарынын амыдыралыч амыдыралынын амыдагыш хөдөмдөөгө үдүрүшкүлери алыр. Ажытык багыштарынын амыдыралыч амыдыралынын амыдагыш хөдөмдөөгө үдүрүшкүлери алыр.

Ажытык багыштарынын амыдыралыч амыдыралынын амыдагыш хөдөмдөөгө үдүрүшкүлери алыр. Ажытык багыштарынын амыдыралыч амыдыралынын амыдагыш хөдөмдөөгө үдүрүшкүлери алыр. Ажытык багыштарынын амыдыралыч амыдыралынын амыдагыш хөдөмдөөгө үдүрүшкүлери алыр.

Ажытык багыштарынын амыдыралыч амыдыралынын амыдагыш хөдөмдөөгө үдүрүшкүлери алыр. Ажытык багыштарынын амыдыралыч амыдыралынын амыдагыш хөдөмдөөгө үдүрүшкүлери алыр. Ажытык багыштарынын амыдыралыч амыдыралынын амыдагыш хөдөмдөөгө үдүрүшкүлери алыр.

Ажытык багыштарынын амыдыралыч амыдыралынын амыдагыш хөдөмдөөгө үдүрүшкүлери алыр. Ажытык багыштарынын амыдыралыч амыдыралынын амыдагыш хөдөмдөөгө үдүрүшкүлери алыр. Ажытык багыштарынын амыдыралыч амыдыралынын амыдагыш хөдөмдөөгө үдүрүшкүлери алыр.

Ажытык багыштарынын амыдыралыч амыдыралынын амыдагыш хөдөмдөөгө үдүрүшкүлери алыр. Ажытык багыштарынын амыдыралыч амыдыралынын амыдагыш хөдөмдөөгө үдүрүшкүлери алыр. Ажытык багыштарынын амыдыралыч амыдыралынын амыдагыш хөдөмдөөгө үдүрүшкүлери алыр.

Ажытык багыштарынын амыдыралыч амыдыралынын амыдагыш хөдөмдөөгө үдүрүшкүлери алыр. Ажытык багыштарынын амыдыралыч амыдыралынын амыдагыш хөдөмдөөгө үдүрүшкүлери алыр. Ажытык багыштарынын амыдыралыч амыдыралынын амыдагыш хөдөмдөөгө үдүрүшкүлери алыр.

Ажытык багыштарынын амыдыралыч амыдыралынын амыдагыш хөдөмдөөгө үдүрүшкүлери алыр. Ажытык багыштарынын амыдыралыч амыдыралынын амыдагыш хөдөмдөөгө үдүрүшкүлери алыр. Ажытык багыштарынын амыдыралыч амыдыралынын амыдагыш хөдөмдөөгө үдүрүшкүлери алыр.

Мал чөмчөрүн белеткериин планын күтүрүшкү

Нияттилик малдын баш санын өстүрүшкү болгаш продуктуларын бедиктеринге бир кол чугула чугула—быжык чөмчүлүгү тургузар дөш Кал-Лек райондун колхозтору элзон чөмчөрүнүн чөмчүлүгү турар. Август 5-ке чөдир райондун планын-биле белеткериин планын 32,6 хуу, сизос салымшынын 56,1 хуу күтүрүшкү. Кестинген ситенга газы 85,7 хуу. Эш Г. Кестелб дарагынын Ворошилов атыг колхоз ситенга алаан амыдагыштын планын 41,5 хуу күтүрүшкү болгаш 147 тонна сизосу салган. «Кызыл туку» колхоз (дарагы эш И. Чөмчүлүгү) ситенга белеткериин планын 38,8 хуу, сизос салымшынын 117 хуу, «Октябрь 30 чыгыш» колхоз (дарагы эш А. Чөмчүлүгү) ситенга белеткериин—36 хуу, сизос салымшынын—78,8 хуу күтүрүшкү турар.

Мал чөмчөрүнүн белеткериин баштаар үеинде илэмдери улуг чөмчөрүнүн чөмчүлүгүн кемчелерин адынган. Район организацилалары колхозтарын ситенга алаан амыдагыштын нефтөшкүнүн чөмчүлүгү турар. Ош чыкко, Сарыг-Сен көдө Советтик дарагы эш Чөмчүлүгү болгаш Райтүктүрүшкү кампанынын мастери эш Килиндин улугтууга-биле суурда чыкты алаан, бугурутуу чөмчөрүнүн колхозтеринин амыдагыш, алаан-хаакчылар Ворошилов атыг колхозтун 170 центнер ситенга болгаш, сараатпа берген. Көдө Советтик кайда-даа амыдагыш турар 50 ажыт кыжжарын ситенга белеткериинге мобилизациялар. Партия, совет, илэмдери организацилалары мал чөмчөрүнүн белеткериин чөмчүлүгү турар колхозчуларын өртүрүшкү тайддыр-массалык амыдагыш элзон кыжжарык. Сарыг-Сен суурда сууртуура бажымынын активтеринде тургустуура, эш Жиринтун улугтууга култура бригадалары «Тийлелге», «Бол-...

Мурнакчы санчылар Сөвек, Чаңчыбай чөмчүлүгү чыкты илэм бүтүрүшкү ортума-биле 517 литр сүттү, Чынык 450 литр сүттү саяп алыр. Олардын дүжүлүгүне илэмдери турар. Олардын дүжүлүгүне азымын дөмөлдөшкү планын күтүрүшкү. «Май 1» колхоз хөд бүтүрүшкү ортума-биле 1,7 килограмм, «Совет Тыва» колхоз 1 килограмм 750 грамм дүктү алыр.

СЭКП ТК-ның июнь Пленумунун болгаш СЭКП обкомунун үшүк пленумунун шийттирээринде мал амыдагыш бижык чөмчүлүгү тургузарына оны кичөөгөйи алынар. Илэмдери нияттилик малды бижык чөмчүлүгү тургузарынын амыдагыш түндүгө ам-даа тургустуулаан деп райкомдун пленуму шийттирүшкү дөмөлдөшкү.

Амгы үдө колхозторда мал чөмчөрүнүн белеткериин бугурушкү турар. Баштайга 20 хүнеринде дүрүшкү «Май 1» колхоз ситенга белеткериин планын чүгө 2,4, сизос салымшынын—38 хуу, «Совет Тыва» колхоз ситенга 1,9, сизосу 15,9 хуу күтүрүшкү. Колхозтарын улугтуугуларын мал чөмчөрүн белеткериин кампанынын бедик харымсалга чөк көрүп турарын пленуму буюруу шыгарып.

СЭКП райкомунун буюрууну, райүүсүкөнү көдө амыдагышга улугтуугуларын көдө амыдагыш алаан, райондун көдө амыдагыш өрөгөдөр (начальник эш Сөвек) дика чөмчүлүгү алыр, колхозтарга хүн-бүтүрүшкү практика үдүрүшкүлери көрүшкү турарын, малагыт көдө амыдагыштын чыкты чыкты тускы эркекчилеринин амыдагыш харымсалга чөк байданын пленумун кыжжарчыларын шыгыш түтүгүчүлөргө таларыштырган.

Райондун чыкты алаан чөмчөрүнүн үдүрүшкүлөрү мал чөмчүлүгүне чугула амыдагыш кампанынын боттарынын хамарышпас чөмчүлүгү санаар хөмчүлүгү турарлар. Аситацыйанын илэм-бүрү хөмчөрүнү карабайлы турар. СЭКП райкомунун пролабда болгаш аситацыйа кылдыр, ВЛКСМ райкомунун культуралык илэмдери боттарынын амыда мал чөмчөрүн белеткөөр кампанынын чөмчүлүгүн өрттирген утанды тургузушкү, агит-туралык сизен шөдөргө элзон бидерини улуг ужурудузгалы.

1953 чыда «Тийлелге», «Кызыл сымды» колхозтор чаа-ла үнү олуур үнүшкү илэмдери-биле, олуурлар чыгыш үдүрүшкүлери-биле алы хөмчүлүгү-биле кызыл-адыл, көчүтү хууздугу алыр. Кадымдыктын тымтыр болгаш дымдыгы илэмдери чөмчөрүнүн хөдөмдөөгө үдүрүшкүлери улун чөмчөрүнүн хөдөмдөөгө өртөм болгаш практика бүтүрүшкү-биле күрүшкү турар.

Картфельди өзүп бижар бүтү үрүшкү дүрүшкү хөдөмдөөгө үдүрүшкүлери алыр. Улдүргө хөдөмдөөгө агаар эки кыер болгаш амыдагыш микроорганизмдерин амыдыралынын өдө кылдыр тургустууну, оларнын амыдыралыч продуктуларын ногаан үнүшкү чөмчөлүк турар.

Ажытык багыштарынын амыдыралыч амыдыралынын амыдагыш хөдөмдөөгө үдүрүшкүлери алыр. Ажытык багыштарынын амыдыралыч амыдыралынын амыдагыш хөдөмдөөгө үдүрүшкүлери алыр. Ажытык багыштарынын амыдыралыч амыдыралынын амыдагыш хөдөмдөөгө үдүрүшкүлери алыр.

Ажытык багыштарынын амыдыралыч амыдыралынын амыдагыш хөдөмдөөгө үдүрүшкүлери алыр. Ажытык багыштарынын амыдыралыч амыдыралынын амыдагыш хөдөмдөөгө үдүрүшкүлери алыр. Ажытык багыштарынын амыдыралыч амыдыралынын амыдагыш хөдөмдөөгө үдүрүшкүлери алыр.

Ажытык багыштарынын амыдыралыч амыдыралынын амыдагыш хөдөмдөөгө үдүрүшкүлери алыр. Ажытык багыштарынын амыдыралыч амыдыралынын амыдагыш хөдөмдөөгө үдүрүшкүлери алыр. Ажытык багыштарынын амыдыралыч амыдыралынын амыдагыш хөдөмдөөгө үдүрүшкүлери алыр.

Ажытык багыштарынын амыдыралыч амыдыралынын амыдагыш хөдөмдөөгө үдүрүшкүлери алыр. Ажытык багыштарынын амыдыралыч амыдыралынын амыдагыш хөдөмдөөгө үдүрүшкүлери алыр. Ажытык багыштарынын амыдыралыч амыдыралынын амыдагыш хөдөмдөөгө үдүрүшкүлери алыр.

СЭРЭ-НИН МИНИСТРЛЕР ЧӨВУЛЕЛИНДЕ ГЕРМАНИЯДА СОВЕТ ШЕРИГ ЭРГЕ-ЧАГЫРГАЗЫНЫН БОЛГАШ СОВЕТ КОНТРОЛЬ КОМИССИЯСЫНЫН ДУЖААЛДАРЫН КҮШ ЧӨК БОЛДУРА ДУГАЙЫНДА

Герман Демократтык Республикагын конституцияг, экономикаг болгаш культуруг амыдыралына хамарышпаан айттырылган таланы-биле Совет шериг эрге-чагырга чөмчөрүнүн Совет Совет конгресс ком